

# NFF CONFERENTIE: ZONDER WRIJVING GEEN GLANS

MORGAN KNIBBE Regisseur  
MICHAEL MIDDELKOOP Regisseur  
LUNA MAURER Mixed-media designer  
HUGO EMMERZAEL Moderator



NEDERLANDS  
FILM FESTIVAL

P  
R  
O  
F

T  
A  
L  
K

## Conferentieverslag 2024



# NEDERLANDS FILM FESTIVAL

# Inhoudsopgave

<b>1.</b>	<b>Inleiding</b>	<b>2</b>
<b>2.</b>	<b>Alle vette sh*t komt uit de regio</b>	<b>6</b>
<b>3.</b>	<b>Producing Change: in gesprek met Sébastien Onomo</b>	<b>8</b>
<b>4.</b>	<b>Op hakken gezet en klein gemaakt</b>	<b>11</b>
<b>5.</b>	<b>Zonder wrijving geen glans</b>	<b>14</b>
<b>6.</b>	<b>Arbeidsmarkt</b>	<b>16</b>
<b>7.</b>	<b>Distributie van immersieve ervaringen</b>	<b>18</b>
<b>8.</b>	<b>Conclusie</b>	<b>21</b>



# 1. Inleiding

**Op dinsdag 24 september, de laatste dag van het NFF Professionalsprogramma 2024, verzamelt de Nederlandse audiovisuele sector zich in de Utrechtse Stadsschouwburg voor de jaarlijkse Conferentie tijdens het Nederlands Film Festival. Moderator en global freestyle multimediajournalist Aldith Hunkar heet ons hartelijk welkom. “De zomer is voorbij, de herfst is aangebroken en dat is een tijd voor reflectie. We kijken terug op een bewogen jaar. We zijn het Olsberg-rapport nog niet vergeten, maar onze sector is creatief, vindingrijk en betrokken. We zetten samen onze schouders eronder. Het thema van de ochtend is teamspirit, vandaag gaan we dieper in op vertrouwen, transparantie en samenwerking!”**

“Het zijn turbulente tijden,” merkt Ido Abram, Artistiek Directeur van het Nederlands Film Festival, op. “Er zijn oorlogen en we hebben te kampen met een lastig politiek klimaat. Juist nu zijn filmische verhalen broodnodig. We moeten meer dan ooit schouder aan schouder staan, de hele keten, van productie tot distributie en exploitatie. Hoe werken we op een eerlijke manier met elkaar samen? Maar ook: hoe vieren we onze successen? De volgende spreker is de enige spreker die van mij carte blanche heeft gekregen. Hij heeft me ongelooflijk geraakt met zijn gelaagde werk, alles zit erin.”

## **Ezels en krabben**

Regisseur Kevin Osepa wordt op het podium uitgenodigd. “Ik ben geboren op Curaçao,” zegt Osepa, “mijn reis begon daar met fotografie. Ik fotografeerde om mijn wereld te verkennen, maar ook om te ontsnappen in fantasieën. Ik had alles zelf in handen. Toch verlangde ik er ook

naar om mijn verhalen in bewegend beeld te vatten. Ik had nog nooit een film gemaakt, kende het jargon niet en had hier in Nederland geen idee waar ik moest beginnen. Voor ik het wist stond ik op de set met twintig mensen en was ik de regisseur die zijn visie moest waarborgen. Wat betekent dat eigenlijk: je visie waarborgen? En ik had niet slechts een visie, mijn verhaal ging niet slechts over mijzelf. Het gaat over de gemeenschap waarin ik opgroeide. Ik weet nog goed dat ik grapjes maakte met mijn beste vriendin over het Gouden Kalf: wat moet die prijs eigenlijk voorstellen? Een paard? Een gemorfd ezel? En acht jaar later stond ik ineens met dat beestje in mijn handen!” Osepa ontving de prijs in 2022 voor zijn korte film *La Ultima Ascensión*.

De regisseur houdt een pleidooi voor een radicaal open houding. We hoeven niet alles rationeel te begrijpen. “Laat die honderd procent nuchtere Hollandse houding eens varen, vergeet dat perfecte plaatje of die perfecte pitch!” We moeten beter naar elkaar leren luisteren, vindt Osepa. “Wat heeft je briljante assistent te zeggen? Wat vertellen je voorouders je? Ik kan me herinneren dat we op Curaçao draaiden, om één uur ‘s nachts, en de scène wilde maar niet lukken. We waren moe en gefrustreerd. Toen wandelde er ineens een krab de set op. Die zijn we toen gaan filmen, en dat is in de film terechtgekomen. Dus luister wat meer naar elkaar, luister naar je voorouders als die zich in de vorm van een krab manifesteren. En wie weet krijg je dan ook wel zo’n gemorfd ezel!”

## **Ketentafel**

Sinds september 2022 vormen vertegenwoordigers van producerende



omroepen, onafhankelijke producenten, scenaristen, regisseurs, cast en crew met elkaar de Ketentafel Film/AV productie. Samen ontwikkelen de deelnemers praktijkinstrumenten om de Fair Practice Code te verankeren in de dagelijkse werkpraktijk. Noud van de Rhee (programmamanager fairPACCT), Doreen Boonekamp (voorzitter Ketentafel), Arno Dierickx (regisseur, Ketentafeldeel­nemer namens DDG) en Monique van Welzen (line producer, Ketentafeldeel­nemer namens DPA) nemen plaats op het podium om ons bij te praten over de vorderingen van de Ketentafel.

“Het gaat onwaarschijnlijk goed, zeker als je nagaat dat we vanaf een leeg vel papier moesten beginnen” zegt voorzitter Boonekamp, “onze tafel is groot: alle opdrachtgevers en werkenden zijn vertegenwoordigd, in twee jaar zijn we er samen in geslaagd belangrijke praktijkinstrumenten voor fair pay in de stijgers te zetten.” Noud van de Rhee legt uit dat de Ketentafel de opdracht heeft om fair pay en fair practice te concretiseren. “De Fair Practice Code wordt breed omarmd en een van de belangrijkste principes is fair pay. Het programma fairPACCT van Platform ACCT is in het leven geroepen om dat principe in verschillende deelsectoren te bewerkstelligen.”

“We hebben een aantal tools ontwikkeld waarmee professionals elkaar kunnen vinden,” valt Monique van Welzen bij. “Om te beginnen is het is heel belangrijk dat je op hetzelfde niveau met elkaar kunt praten. Daarom hebben we een Begrippenkader opgesteld dat meer dan 300 termen telt met een korte neutrale omschrijving die veel voorkomen bij de onderhandelingen van contracten. Wat is een draaidag? Hoe lang moet je lunchen? Wat is een overuur? Wat is een scenario? Al die begrippen zijn nu omschreven, je kunt er als maker en opdrachtgever gebruik van maken om

dichter bij elkaar te komen en dezelfde taal te spreken.” “Is het de bedoeling dat de hele sector zich aan deze begrippenlijst houdt?” vraagt moderator Hunkar. “Het blijft een vrije sector,” antwoordt Arno Dierickx, “dus er blijft een zekere marge. Maar het is inderdaad de bedoeling dat we ons hieraan houden.”

De Ketentafel heeft de afgelopen periode ook nog andere praktijkinstrumenten ontwikkeld, zegt voorzitter Boonekamp. Naast het zojuist besproken Begrippenkader AV-sector, is er de Leidraad veilig en gezond werken in de AV-sector waarin ook uitgangspunten voor werk- en rusttijden zijn opgenomen. In samenhang met het Opdracht Kompas heeft Berenschot ook zzp-starttarieven berekend op basis van een benchmark onderzoek. “Alle tools zijn nagenoeg klaar en er wordt nu gewerkt aan een handleiding om deze toe te passen met ingang van 2025,” zegt Boonekamp. En toch hebben nog niet alle aanwezigen in de zaal kennisgenomen van de nieuwe tools, zo blijkt uit een rondvraag van de moderator.

“Jullie moeten er ook niet vanuit gaan dat nu de rode loper wordt uitgerold,” zegt Dierickx. “Dit zijn tools om je eigen huiswerk te maken. Ga offertes maken. Het vergt een nieuwe mindset bij elke zzp'er om met behulp van de tools gedegen onderhandelingen te gaan voeren. Zorg voor een goede omschrijving van je opdracht en maak een goede inschatting van de tijd die je investeert, bijvoorbeeld ook aan voorbereiding en de afronding. Op de korte termijn zullen projecten duurder worden en kan er minder gemaakt worden, maar het is ook een belangrijk signaal naar de financiers en de politiek. Wat kost een film nu eigenlijk en waar willen we met dit land naartoe?”



Van Welzen erkent dat er cynisme is over de implementatie van de tools, die vanaf 2025 zou moeten gebeuren en waarvoor het Ministerie van OCW 6,3 miljoen euro extra per jaar beschikbaar stelt via het Nederlands Filmfonds. “Ook andere financiers hebben een verantwoordelijkheid om te zorgen dat producties fair pay kunnen worden gemaakt,” stelt Boonekamp. “En de vakverenigingen hebben een belangrijke rol in het verspreiden van de tools zodat ermee wordt gewerkt.” “Wat is er over tien jaar wezenlijk anders in de sector?” vraagt moderator Hunkar. “Over tien jaar maken we meer kwalitatieve films en tellen we internationaal mee,” zegt Van Welzen beslist. “Er komt dan een nieuw Olsberg-onderzoek uit, met een totaal andere uitslag,” valt Dierickx bij. “Met deze tools kunnen we de samenwerking binnen onze sector verder professionaliseren. In de toekomst maken we daarom nóg betere films.”

### **Luisteren**

Na een update over de inspanningen van de Ketentafel om de teamspirit sector breed te verbeteren, nodigt Aldith Hunkar een panel uit dat bestaat uit Derk-Jan Warrink (producent, Keplerfilm), Stijn Bouma (regisseur *De Jacht op Meral Ö*) en Edgar Daarnhouwer (Head of Sales & Distribution, Paradiso Filmed Entertainment). “Laat dat Hollandse calvinisme varen, er zitten hier jonge goden op de bank,” aldus onze moderator. In een korte reflectie op het vorige panelgesprek, zegt Edgar Daarnhouwer dat er ook onder distributeurs zelden over overuren gesproken wordt. “Ik moet die van mij ook echt gaan tellen,” beaamt Stijn Bouma. “Ik ben ook blij met de inspanningen van de Ketentafel, maar Excelsheetjes en creativiteit staan ook op gespannen voet met elkaar. We moeten niet alles in formules proberen te vangen, we moeten onze pijlen ook op de grote bedrijven richten die heel

goed aan onze inspanningen verdienen, maar op onze inkomsten beknibben,” voegt Derk-Jan Warrink toe.

Vervolgens richt het gesprek zich op het maakproces en de distributie van *De Jacht op Meral Ö*. “Dit is echt fantastisch,” stelt Edgar Daarnhouwer, nadat verteld wordt dat er eenentachtig kopieën van de film werden verspreid. “Het is ingetogen en heel integer gefilmd, met een laag budget. Dan is zo’n release heel groot.” De film gaat over het toeslagenschandaal en volgt een alleenstaande moeder die voor twee kinderen zorgt, terwijl ze gebukt gaat onder een onterechte terugvordering van de Belastingdienst. *De Jacht op Meral Ö* werd in 2024 genomineerd voor twee Gouden Kalveren.<sup>1</sup>

“Door écht te luisteren, betreed je de wereld van de gedupeerde,” legt Bouma uit. “Mijn werk begint met een open en kwetsbare opstelling. Ik ben niet zo geïnteresseerd in film als zelfexpressie, maar ik word geraakt door verhalen om me heen, de verhalen van de slachtoffers van de toeslagenaffaire in het bijzonder. En als het mij raakt, kan het anderen ook raken.”

“Wat Stijn bijzonder maakt is dat hij niet op een afgebakend idee wacht, maar direct vanuit zijn gevoel begint te werken,” zegt Warrink. Aanvankelijk was geen omroep geïnteresseerd in *Alleen tegen de Staat*, Bouma’s documentaire uit 2021 die ook het toeslagenschandaal als onderwerp heeft, en veel stof deed opwaaien. “Als Stijn was gaan wachten op het systeem, dan waren die docu en *De Jacht op Meral Ö* er nooit gekomen. We zijn het script gewoon gaan schrijven.”

<sup>1</sup> Het Gouden Kalf voor Beste Speelfilm; Het Gouden Kalf voor Beste Regie Speelfilm.





Er wordt gesproken over de heilzame werking die het maken van deze film had. Het geschade vertrouwen van veel betrokkenen in de toelagenaffaire raakte langzaam gelijmd, door elkaar ruimte te geven in het proces en ervan uit te gaan dat de ander zijn rol goed vervult. Toen *De Jacht op Meral Ö* eenmaal vertoond kon worden, vergde dit ook een bepaalde zorgvuldigheid, want een première met rode loper en champagne voelde niet gepast. Een 'impact vertoning' is het geworden, waar voormalig Tweede Kamer lid Renske Leijten aanwezig was, net als veel gedupeerden en klokkenluiders bij de belastingdienst.

Hunkar slaat een brug naar het werkproces van de heren. "Wat wil je de buitenwereld meegeven hoe het is om

in de filmsector te werken?" Warrink stelt dat het niet om hem persoonlijk gaat, maar om de film. Het is moeilijk om als ondernemer volledig af te kunnen sluiten. "We moeten als industrie beter kijken naar geestelijke gezondheid. Wat voor druk leggen we op de industrie, maar ook op onszelf?" Verder pleit hij voor meer trots bij de Nederlandse maker. "Met bezoekers die Nederlandse films het nadeel van de twijfel geven, is het aan ons om daar verandering in te brengen. Wij zijn goed in onszelf klein maken, maar we moeten trotser op onszelf zijn." Met deze woorden in het achterhoofd, verlaat het publiek de Grote Zaal van de Stadsschouwburg Utrecht, op naar de programma's in de rest van het gebouw.



NFF Conferentie: Plenaire opening © Nederlands Film Festival / Marcel Krijgsmann

## 2. Alle vette sh\*t komt uit de regio

**De boodschap vanuit de Nederlandse subsidiekanalen is helder: kunst en cultuur is te veel gecentreerd in de Randstad, en spreiding is niet alleen noodzakelijk voor een eerlijk aanbod, maar ook voor het vieren en vertellen van regionale verhalen. In het zuiden en het noorden zijn al bloeiende hubs voor filmtalenten, en nu betreedt ook het oosten het toneel. Wat hebben de regio's binnen Nederland nodig voor hun ontwikkeling? Wat zijn de politieke uitdagingen? En welke stappen worden genomen om ook op nationaal niveau de uitwisseling en samenwerking te verstevigen? "Er is een verlangen om regionale verhalen een podium te bieden om zo de totale Nederlandse filmsector te versterken, omdat de rijke verscheidenheid dan eindelijk getoond wordt," aldus moderator Monique van Dusseldorp.**

"Er schuilt natuurlijk een zekere logica in de clustering van de filmindustrie in de Randstad," aldus Roel Oude Nijhuis, net begonnen als Netherlands Film Commissioner. In die rol is hij het aanspreekpunt voor buitenlandse producties in Nederland. "Aan de andere kant klopt het dat er een elite is ontstaan die graag navelstaart." Het is volgens Oude Nijhuis een goede ontwikkeling dat er in het cultuurbeleid meer rekening wordt gehouden met de rest van Nederland, hij vindt het vooral van belang dat regionale verhalen gehoord worden. "Ik ben opgegroeid in een klein Gelders dorpje. Als ik vroeger naar de bios ging, spraken de mensen op het scherm anders en ze zagen er ook niet uit zoals ik. Ik voelde me niet gerepresenteerd."

Naast Oude Nijhuis zit Bart Jansen, coördinator van de nieuwe

filmtalenthub OostPact, die gekleed gaat in een hoodie waar 'Alle vette shit komt uit het oosten' op staat. "Het oosten van Nederland is misschien een beetje een te bescheiden regio," zegt Jansen. "Het regionale perspectief is het echt waard om gehoord en gezien te worden," valt hij Oude Nijhuis bij. Jansen noemt een aantal van zijn favoriete talenten uit het oosten van Nederland: Douwe Dijkstra, die voor een Emmy genomineerd is. En wat te denken van Brothertill en Lisa Weeda, die met *Dans Dans Revolutie* genomineerd zijn voor een Gouden Kalf? Jansen vindt het armoe dat makers naar het Westen trekken en hij werkt aan een beter filmklimaat in zijn regio.

Dorien van de Pas (Projectmanager Screen Talent NL) legt uit dat de regionale filmhubs zijn ontstaan uit de intrinsieke behoefte van zeer bevlogen makers. "Ze hebben bottom-up gekeken naar wat er nodig was om een film te maken, vervolgens zetten ze zelf een infrastructuur op."

Een maker uit de zaal opent een gerelateerde discussie. Hij stelt dat het Nederlands Film Festival geen geld heeft ontvangen van de stad Utrecht, omdat er volgens de gemeente geen duidelijke verbinding was tussen het festival en de stad. Maar de maker stelt daartegenover dat de stad zich niet afvraagt hoe zij relevant kan zijn voor hem als Utrechtse maker. Oude Nijhuis benadrukt de essentie van een infrastructuur met een landelijke dekking. Want hoewel het Nederlands Filmfonds er voor iedereen in het land is, blijkt het voor makers uit de regio moeilijk om aansluiting te vinden bij passende producenten. Daar ligt de taak voor de Film Commissioners en een organisatie als Screen Talent NL.



Van de Pas voegt hieraan toe dat we niet de ene regio tegen de andere moeten uitspelen, of een “Randstad versus de rest.” Ze stelt dat we onze visie op wat een Nederlandse film is moeten herijken, want een film gemaakt in Limburg of Utrecht is immers ook een Nederlandse film. “In Canada kijken ze heel goed naar de geografische spreiding bij de verdeling van geldstromen,” vertelt van de Pas. “Als we in Nederland kijken naar diversiteit, ook bij het Filmfonds, dan moeten we echt rekening houden met geografische spreiding.”

Volgens Jansen lopen ‘zijn’ provincies keihard achter de feiten aan. “Ik krijg het de provinciale politiek niet aan het verstand gebracht dat het belangrijk is om in te stappen. Nu lopen we op nationaal en internationaal gigantische kansen mis, omdat er nauwelijks wordt geïnvesteerd.” De provincie Gelderland investeert de komende drie jaar 50.000 euro per jaar. “Dat is heel mooi,” zegt Jansen, “maar daarmee kunnen we nog niks produceren.” In de zaal zitten ook regionale makers, die aangeven zich geforceerd te voelen om naar Amsterdam te verhuizen voor het opstarten van een filmcarrière. Zo blijkt het in de praktijk toch nog steeds te werken: de hoofdstad is een dichte bubbel. “In zijn brief op Prinsjesdag stipte Eppo Bruins het belang van spreiding aan. Rijkscultuurfondsen

worden verplicht daar rekening mee te houden. We zijn allemaal heel benieuwd hoe dit gaat uitpakken,” zegt Van de Pas.

Een theatermaker uit het publiek, die in de regio is gebleven, uit haar zorgen dat de focus op de regio niet van duurzame aard is. Als voorbeeld neemt zij Leeuwarden, de culturele hoofdstad van Europa in 2018. Dat was een jaar van veel investeringen, maar daarna ebt het enthousiasme gauw weg. Joris Hoebe (Screen Talent NL, New Noardic Wave, Screen Noord) stelt haar vanuit het publiek gerust: in samenwerking met de NVPI deed hij onderzoek naar de interesse voor regionale verhalen. Films die een sterke band hebben met een bepaalde regio, doen het uitstekend, zo bleek.

De sessie eindigt hoopvol, want de regionale film commissions van Friesland, Groningen, Drenthe, Limburg en Zeeland lanceren de (H)eerlijk Filmen Code. Het doel van de code is om een duurzame en respectvolle manier van ontwikkelen en filmen te stimuleren, waarin de mens, verhalen, natuur en cultuur van de betreffende regio's centraal staan. Deze nieuwe gedragscode roept op tot meer respect en samenwerking tussen film- en tv-producties en de regio's waarin deze worden ontwikkeld en gedraaid.



### 3. Producing Change: in gesprek met Sébastien Onomo



NFF Conferentie: Producing Change © Nederlands Film Festival / Marcel Krijgsman

**Wat is de veelzijdige rol van de producent in het maakproces van films, waar gevoelige onderwerpen worden aangesneden en het publiek een spiegel wordt voorgehouden over complexe, maatschappelijke thema's?**

“Droomde je er als jongetje al van om filmproducent te worden?” vraagt producent en moderator Danielle Guirguis (Smarthouse) aan haar Franse collega Sébastien Onomo (Special Touch). Beiden maken deel uit van het ACE Producers netwerk. “Nee, zoiets leek onmogelijk, toen ik opgroeide,” verzucht Onomo. “Mijn ouders komen uit Kameroen en we hadden het thuis niet breed. Ik kan me herinneren dat ik als jongen al gefascineerd was door het gegeven dat je lief en leed kunt delen door naar hetzelfde scherm te kijken; dat was

pure magie voor mij. Helaas, mijn leraren zeiden dat cinema niks voor mij was. Maar je moet weten dat ik ongelooflijk koppig ben!”

In 2015 richtte Onomo zijn bedrijf Special Touch Studios op. Inmiddels heeft Special Touch kantoren in Valenciennes, Parijs, Marseille, Kameroen, Ivoorkust en Guadeloupe. “Ik moest een gat opvullen voor de mensen die niet gerepresenteerd worden en waarvoor geen content wordt geproduceerd. Als ik produceer, denk ik aan mijn kinderen: wat willen zij zien en horen? Hoe empoweren we de nieuwe generatie?” Want voor Onomo heeft een film impact als deze de ‘personal journey’ van de kijker beïnvloedt. Zijn doel is om mensen in Afrika mee te nemen bij de creatie van zijn producties. “Want als je hun

verhalen vertelt, moet je ze erbij betrekken, toch?”

Onomo blikt terug op de begindagen van zijn bedrijf. “Ik had een geweldige zakenpartner. Hij investeerde veel en zei dat hij het geld niet per se terug hoefde, maar voor mij voelde het als falen als ik niet in staat zou zijn hem terug te betalen. Nou, als je mijn persoonlijkheid kent: falen is geen optie. Dus ik deed er alles aan om Special Touch te ontwikkelen. Die zakenpartner heeft zijn geld terug hoor.”

De eerste film die Onomo met Special Touch produceerde was *Le Gang des Antillais* (2016), met Jean-Claude Barny als regisseur. “Met deze film gaven we een signaal af,” zegt Onomo. “Aan de ene kant door het vertellen van een nieuw, historisch inclusief verhaal, dat gaat over vier jonge migranten uit de Franse Antillen in Parijs in de jaren zeventig. Een verhaal waar maar weinig mensen vanaf wisten. Aan de andere kant, laten zien dat het mogelijk is voor mensen met een Afrikaanse afkomst om films in Frankrijk te maken.”

“Wat betekent het voor jou om een film met impact te maken?” vraagt Guirguis. In Frankrijk is het verboden om een project te kiezen enkel gebaseerd op diversiteit. Onomo maakt duidelijk dat hij daar uiteraard wel op let, maar dit niet met zoveel woorden kan zeggen in Frankrijk. “We proberen al onze films met het hart te maken. Met alle energie die we hebben, om zo het beste werk mogelijk te produceren. Als we dan positieve feedback krijgen, dan is dat het beste resultaat wat we ons konden wensen.” Onomo geeft toe dat zijn producties ook gepaard gaan met problemen. Immers, de films die hij maakt zijn geen kaskrakers en het is niet gemakkelijk om films te produceren die aanslaan bij publiek in zowel Frankrijk als Afrika. Echter

overstijgt zijn doel, om nieuwe generaties beter te laten begrijpen in wat voor wereld wij ons verkeren, al deze problemen.

Het publiek wat Onomo juist wil bereiken is de gemeenschap waar het verhaal vandaan komt. Om deze reden werkt Onomo aan het verbeteren van zijn relaties met lokale distributeurs in Afrika en de Caraïben. Een taak die niet altijd makkelijk is om te realiseren. Met eigen middelen zet hij zich in om terug te geven aan de lokale gemeenschap, bijvoorbeeld door het aanbieden van animatieworkshops.

Het komt niet vaak voor dat een producent zowel documentaires, als live-action fictie, als animatie maakt. “Waarom kies je hiervoor?” vraagt Guirguis. Onomo laat weten dat hij dit niet doet vanuit zichzelf, maar dat de producties hem kiezen. Hij ziet geen verschil in de manier waarop hij een live-action of een animatie verhaal vertelt. De keuze voor animatie komt vaak vanuit de regisseurs. Bij *Funan* (2018) wilde de maker niet dat zijn moeder werd gerepresenteerd door een actrice, terwijl in *La forêt de mademoiselle Tang* (2023) het duidelijk moest zijn dat het een droomwereld betrof en helaas niet de realiteit waarin de familie leefde. “Het belangrijkste is dat de beste techniek wordt gebruikt om het verhaal te vertellen en in dit geval om de juiste emotie over te brengen,” concludeert Onomo.

“Hoe balanceer je het werk, je familie en je mentale gezondheid met alle sub-bedrijven?” wordt gevraagd vanuit het publiek. Er zijn momenteel vijf Special Touch Studios. “Dat doe ik niet alleen hoor,” antwoordt Onomo. “Ik heb een heel goed team en probeer zoveel mogelijk te delegeren, ik ben zelf heel veel op reis. Vandaag ben ik hier, morgen vertrek ik naar Senegal en daarna ga ik naar Nigeria.” De



meerderheid van zijn huidige medewerkersbestand begon als stagiair bij Touch Studios, dus Onomo is ervan verzekerd dat zij met hun hart in het bedrijf zitten en meegroeien met de stappen die worden gezet. Dat Onomo vooral zijn stagiairs rekruteert, is illustratief voor zijn visie op talentontwikkeling. De producent laat weten dat hij bij het kiezen van talentvolle makers om mee samen te werken, altijd op zoek is naar singulariteit en originaliteit. “En de vraag of ik vier, vijf of zes jaar met deze persoon wil spenderen, is natuurlijk ook belangrijk. Zo’n intensieve samenwerking is toch een beetje een huwelijk, dus het menselijke aspect weegt voor mij ontzettend zwaar.”

Zijn advies aan andere makers is het hebben van ideeën. “Je kunt al het geld hebben, maar zonder ideeën heb je niks.” “Hoe financier je dit dan?”, vraagt een producent uit het publiek. Want ook hij heeft vele ideeën, maar het geld is niet zo makkelijk te vinden. “Ik probeer creatief om te gaan met financiering”, geeft Onomo toe. Hij maakt duidelijk dat hij zich overal in Frankrijk begeeft, om zo dicht bij de talenten met wie hij werkt te zijn.

Buiten Parijs kan je aanspraak maken op regionale financiering, waardoor hij meer kan doen aan het ontwikkelen van zijn talenten. Daarnaast zet Onomo zich in om partners van buiten de industrie over te halen om geld te investeren in zijn werk. Daarbij geeft hij toe dat hij geluk heeft gehad in het leggen van contacten met private equity investeerders.

Op dit moment werkt Onomo met Jean-Claude Barny aan een biopic over de op Martinique geboren Franse denker Frantz Fanon. Er is gekozen om zes weken in Tunesië te draaien met een Tunesische crew, in plaats van in een studio in Frankrijk. Onomo erkent dat dit niet altijd mogelijk is en dat de eerder besproken creatieve financiering hierbij van belang is. Maar toch is het een standaard en belangrijke keuze voor hem, net zoals dat een deel van de film Arabisch gesproken is om de authenticiteit te waarborgen.

## **"Think global, act local."**

Sébastien Onomo

## 4. Op hakken gezet en klein gemaakt

**De Universiteit Utrecht heeft, in opdracht van Vrouwen in Beeld en in samenwerking met ACT Acteursbelangen, onderzoek gedaan naar de werkomstandigheden en mogelijkheden voor de professionele ontwikkeling van vrouwelijke acteurs in Nederland. Hier is het rapport 'Op hakken gezet en klein gemaakt' uit voortgekomen.**

Dit onderzoeksrapport is het eerste uit een reeks van vijf verdiepende onderzoeken die in 2025 gezamenlijk worden gepresenteerd. Als onderdeel van het gehele onderzoekstraject wil Vrouwen in Beeld samen met vakverenigingen en professionals aan de slag met vervolgstappen, om deze met elkaar te gaan bedenken. Het onderzoek 'Op hakken gezet en klein gemaakt' is gebaseerd op focusgesprekken met vrouwelijke acteurs. Vrouwen worden, volgens patriarchale normen, vooral op hun uiterlijk beoordeeld en hebben nauwelijks inbreng. "Er moet ruimte zijn om te praten over wat er niet goed gaat, maar we willen vandaag vooral kijken naar hoe het beter kan," zegt moderator Winnie Roseval (Programmamanager FilmForward, Haagse Hogeschool), "Daarbij moeten we naar het systeem kijken. Want als we niet uitzoomen en de zaak systemischer bekijken, veranderen we ook niks." Roseval stelt voor om naar zaken die wél goed gaan te kijken, aan de hand van twee stellingen, die samen met acteur Frieda Barnhard, producent Shenin Lebrun en het publiek besproken worden.

**Stelling 1: Maak meer ruimte om scripts en daarmee gelaagde personages volwaardig te ontwikkelen, met ruimte voor inbreng van actrices**

Barnhard heeft hier positieve ervaringen mee. "De nieuwe generatie let hier wel degelijk op, de laatste films waarin ik acteerde waren debuutfilms. Er werd goed geluisterd naar de acteurs en er was ruimte om karakters te ontwikkelen en aan te passen. Als een mannelijk personage, neem een hoogleraar of een rechercheur, wordt omgeschreven naar een vrouwelijk personage, vind ik dat hoopvol." Een casting director uit het publiek herkent zich in het beeld dat Barnhard schetst. "De laatste tijd heb ik steeds meer positieve ervaringen," zegt ze. De casting director bemerkt dat ze tegenwoordig veel eerder in het maakproces betrokken wordt. En als er meer tijd beschikbaar is om over de personages na te denken, worden ze veel gelaagder. "Ik denk dat de vorige film waar Frieda in speelde, *Kiddo*, daar het perfecte voorbeeld van is," aldus de casting director.

Lebrun is bezig met haar nieuwe film *Hotel Paramaribo*, de ontwikkeling bevindt zich in de beginfase. "De lead en de scenarist zijn beide zwarte vrouwen. Samen brengen ze gelaagdheid aan het karakter" aldus de producent. Roseval beaamt dat het betrekken van vrouwelijke acteurs bij het productieproces de gelaagdheid bevordert. Een mannelijk scenarist geeft een voorbeeld van een collega die een verhaal had geschreven waarin het perspectief van de moeder heel belangrijk is. Hij heeft toen een vrouwelijke scenarist gevraagd om hem daarin te ondersteunen of hij dat perspectief juist had weergegeven. En daar hebben ze beide heel veel van geleerd. Helaas is er niet altijd tijd en geld om scenaristen en acteurs aan elkaar te koppelen, merkt een van de professionals uit het publiek op. Een



producent uit het publiek geeft echter aan dat er zeker wel tijd en geld voor vrijgemaakt kan worden, bijvoorbeeld met geld uit de 'artistieke ontwikkeling' van het Filmfonds. En dat je daarmee kan bepalen dat je prioriteit geeft aan bijvoorbeeld iemand die meeleeft of meeschrijft, dat heet *sensitivity reading*. Geld is daarin niet het belangrijkste, maar tijd en ruimte.

Een dramaturg van de NTR reageert dat het belangrijk is om de tijd te nemen: ze vertelt over een telefilm die nu in ontwikkeling is, waarbij de vrouwelijke acteur werd betrokken bij het hele proces, waaronder de casting van haar mannelijke tegenspeler en de vormgeving van intieme scènes. Echter, volgens andere deelnemers uit het publiek zou deze verantwoordelijkheid niet alleen bij de acteurs horen te liggen. Vrouwelijke acteurs lopen tegen moeizame processen aan bij mannelijke acteurs en regisseurs, zo stelt een mannelijke scenarist en coach. De reacties daarop maken duidelijk dat mensen, voornamelijk mannen, vrouwen moeten bijstaan.

## "Dan hoef je niet als enige je eigen verhaal te verdedigen."

Winnie Roseval

### **Stelling 2: Maak voorafgaand aan de draaiperiode concrete afspraken en begrip over fysieke en mentale behoeftes op de set**

Lebrun ziet, vanuit haar ervaring in het bedrijfsleven, wat dit punt betreft veel ruimte voor verbetering. "Ik ben in het bedrijfsleven gewend dat we gedragsregels gezamenlijk opstellen," vertelt ze. "Daar zou in de filmsector meer ruimte voor moeten zijn. Bij mijn filmproducties stel ik de *code of conduct*

samen met de crew op." Barnhard zegt dat het goed is dat er tegenwoordig vertrouwenspersonen, psychologen en intimiteitscoördinatoren zijn. Ze voegt daaraan toe dat het inzetten van deze middelen de drempel verlaagd voor vrouwen om zich uit te spreken. "Maar alle problemen honderd procent boven tafel krijgen, dat doet het nog niet."

De discussie wordt vervolgens veelal gevoerd door het publiek. Een vrouwelijke casting director merkt op: "Uit mijn werkervaring weet ik dat het van cruciaal belang is om check-ins in te bouwen. Als er ruimte is om vrijuit te spreken, gaan dingen niet broeien." "Dan wordt de angel verwijderd voordat het kan gaan etteren," voegt Roseval toe. "Ja," concludeert Barnhard, "voordat het escaleert en er iemand ontslagen wordt." Een mannelijke producent vertelt dat hij de *code of conduct* in de breakdown met de crew doet, maar dat de cast er eigenlijk ook bij betrokken zou moeten worden. "Een vrouwelijke acteur gaf aan dat ze een niet nader te noemen incident eigenlijk wilde verzwijgen, maar omdat we zo open het gesprek aangingen, deed ze toch melding van grensoverschrijdend gedrag van een crewlid. We hebben toen ogenblikkelijk actie ondernomen."

Ook de onmisbaarheid van goede vertrouwenspersonen komt ter sprake. Een vrouwelijke acteur uit de zaal vertelt dat ze regelmatig meemaakte dat de vertrouwenspersoon geen externe partij was, maar de producent van het project waar ze aan meewerkte. "En die persoon is meestal te dicht betrokken bij het probleem om vrijuit tegen te kunnen spreken," aldus de acteur. "Een externe partij, zoals Mores, biedt gelukkig uitkomst." Een aanwezige producent erkent het gevaar van conflicterende belangen, maar raadt de aanwezige collega-producenten toch aan om - net als zij -





de cursus vertrouwenspersoon te volgen.

We zitten in een cultuurverandering. Dat wordt duidelijk wanneer het gesprek overgaat tot een discussie over het aanspreken van ongewenst gedrag, zelfs als het niet verkeerd bedoeld is. "Er is een verschil tussen intentie en impact," concludeert Roseval. "Maar de verantwoordelijkheid ligt aan de intentie kant. Aan die kant

moet je de oplossing vinden en dat kost tijd."

De uitkomsten van deze sessie worden gebruikt om de vervolgstappen van het onderzoek van de Universiteit Utrecht vorm te geven. Samen met betrokken partijen, stakeholders en professionals vanuit verschillende functies zal een plan van aanpak geformuleerd en te zijner tijd, gepresenteerd worden.

**Op hakken gezet en klein gemaakt**

**NEDERLANDS FILM FESTIVAL**

**STADS SCHOUW BURG UTRECHT**

**act**

**VROUWEN IN BEELD**

NFF Conferentie: Op hakken gezet en klein gemaakt © Getekend door Menah Wellen voor Vrouwen in Beeld en ACT Acteursbelangen



## 5. Zonder wrijving geen glans

**Begeleid door synthesizerklanken betreedt Luna Maurer het podium. Haar gezicht is geel geschminkt, als een emoticon, en ze draagt een speciale zelfgebouwde camerahelm. Achter Maurer hangt een groot scherm, waarop haar van zeer dichtbij gefilmde gezicht groot wordt geprojecteerd. Maurer voert haar performance *Emoticons Don't Have Wrinkles* op. Het betreft een aanklacht tegen de huidige digitale cultuur, die mensen van elkaar en zichzelf vervreemdt, volgens Maurer. Tegelijkertijd is deze performance een pleidooi voor frictie, verzet, verwarring en vreemdheid. Maurer won met deze performance het Gouden Kalf voor Beste Digitale Cultuurproductie 2024.**

Met deze introductie op het panel, nodigt moderator Hugo Emmerzael (filmrecensent, programmeur) de regisseurs Morgan Knibbe en Michael Middelkoop uit om naast Maurer plaats te nemen. Middelkoop is genomineerd voor een Gouden Kalf met zijn film *Dit is geen kerstfilm*<sup>2</sup>, maar het gesprek richt zich vooral op zijn eerdere werk *Trauma Porn Club*. Het is een verhaal over Nora, een kunstenaar die zich in de artistieke scene in Rotterdam niet gezien voelt. Ze raakt verslaafd aan een app waarmee mensen traumatische ervaringen kunnen bestellen. Onderwijl worstelt haar vriend met een eigen dilemma. Hij is een schrijver van kleur en vindt wel erkenning, maar alleen voor zijn leed. “Ik vind het als maker van kleur moeilijk om mijn plek in te nemen in de filmwereld,” zegt Middelkoop. “Ik heb mijn achtergrond, maar ik houd ook gewoon van film. Word ik aan tafel gevraagd om mijn kwaliteiten of om mijn kleur?” Middelkoop zoekt in zijn

werk naar narratieven waarmee hij zichzelf kan laten zien.

“Als witte maker moet ik me bewust zijn van mijn privileges,” vult Knibbe aan. “In mijn werk stel ik ongelijkheid aan de kaak,” zegt hij. “Voor mij is film maken, naast een vorm van expressie, activisme. Ik hoop dat mijn publiek zich identificeert met mensen waar ze normaal gesproken ver vanaf staan. Ik werk bijvoorbeeld samen met mensen die in extreme armoede leven en leg situaties vast die ongelooflijk pijnlijk zijn. Ik wil geen stereotypen schetsen, dat probeer ik te voorkomen door heel grondig te researchen.”

We hebben te maken met drie heel verschillende makers met een grote gemene deler: hun werk richt zich op maatschappelijke frictie. “Wat ik zo leuk vind aan het medium film is dat je echt de ruimte hebt om een heikel punt aan te kaarten,” zegt Maurer. Moderator Emmerzael vraagt het panel of het niet lastig is om altijd maar frictie op te zoeken. “Ik moet zeggen dat ik wel een beetje bang ben om als radicaal links gezien te worden,” zegt Knibbe. Hij probeert in zijn films de problemen waarmee wij kampen zo te verpakken dat het niet propagandistisch is en onderwijl toch mensen confronteert met ongelijkheid en het privilege van de kijker, hoe gevoelig dat ook ligt. “Ik werk nu aan een documentaire over de Olympische Spelen. Het is een evenement dat aan de oppervlakte inclusief en gezellig lijkt, maar waarvoor 12.000 daklozen en vluchtelingen uit Parijs zijn weggezuiverd. Dit zijn veelal mensen uit het globale zuiden. Men mag daar niet van wegstijgen.”

<sup>2</sup> Op vrijdagdag 27 september won Middelkoop het Gouden Kalf Regie Speelfilm.

Middelkoop stelt dat je als maker een dikke huid moet hebben en tegen kritiek moet kunnen. “In *Trauma Porn Club* zit veel geweld en volgt de kijker een vrouw die dat geweld bewust opzoekt.” Hij maakt de vergelijking met films zoals *Fight Club*, waar een man geweld opzoekt en de kijker accepteert dat het karakter egocentrisch en narcistisch is. Echter, als een vrouw ditzelfde gedrag vertoont, dan komt een ander soort frictie boven tafel. “De kijker kan zich ook naar jou toe wapenen,” stelt Middelkoop. Kritische vragen van de kijker leiden ertoe dat een maker hun eigen verhaal beter gaat begrijpen. “Als je kritische vragen krijgt, denk je na over wat je maakt.”

Na een gesprek tussen de panelleden over de relatie tussen *poverty porn* en wanneer wordt het verhaal een oprechte artistieke reflectie op een onderwerp, vat Emmerzael de discussie als volgt samen. “Oppervlakkige wonden hebben geen narratieve betekenis, maar de wonden die uit een oprechte plek komen, waar systeem kritisch gekeken moet worden naar waar die vandaan komen, dan is het misschien geen *poverty-* of *trauma porn*, maar iets diepers.”

Knibbe deelt een aantal dilemma's waar hij tegen aan loopt. “Aan de ene kant is het fijn dat er meer ruimte is voor emancipatoire bewegingen,” zegt hij. “Maar ik ben ook bang voor de cancelcultuur.” Daarnaast maakt hij afwegingen over fair pay bij de productie van zijn films. Bij documentaires heerst bijvoorbeeld het idee dat de personages niet betaald mogen worden, omdat er dan inbreuk wordt gedaan op hun leven. “Het was in mijn producties heel belangrijk dat de mensen, waaronder de kinderen, met wie wij werkten eerlijk betaald kregen. Maar dat wordt heel complex, want wij kunnen niet bepalen wat mensen met dat geld doen.” Tenslotte merken de makers op dat er meer ruimte is vanuit fondsen voor films die maatschappelijke frictie belicht en veroorzaakt.

“Ik denk dat we moeten concluderen dat we vooral veel naar de bioscoop moeten om gelaagde films te bekijken,” stelt moderator Emmerzael. “Films die constructieve wrijving niet vrezen. En er moet geld gaan naar makers als Luna, Michael en Morgan om ons te kunnen blijven confronteren met ongemakkelijke waarheden.”

## 6. Arbeidsmarkt

**In september 2022 ging de Platform ACCT Ketentafel Film/AV culturele productie van start. Vertegenwoordigers van producenten, publieke omroep, scenaristen, regisseurs, cast en crew werken sindsdien aan de Ketentafel samen aan voorstellen voor collectieve tools, gericht op verbetering van de onderhandeling en werkafspraken over voorwaarden en omstandigheden bij de productie van korte films, speelfilms, documentaires, animatiefilms, innovatieve mediaproducties en series. De sessie is een verdieping van het panelgesprek dat tijdens de plenaire opening plaatsvond.**

### **Begrippenkader**

Om goed met elkaar samen te werken, heeft de Ketentafel een Begrippenkader opgesteld. “We hebben 333 begrippen omschreven, dat is een stuk meer dan eigenlijk de bedoeling was,” aldus Ketentafel-voorzitter Doreen Boonekamp. De lijst bleef groeien, zodat iedere partij kon uitleggen hoe hun deel van de sector functioneert en welke begrippen belangrijk zijn bij onderhandeling. Jurist Dorieke van Helden (deelnemer Ketentafel namens NAPA) legt uit dat de begrippen – bijvoorbeeld wat is een geheimhoudingsverklaring? – neutraal, zonder waardeoordeel, omschreven zijn. Er zijn juridische en algemene begrippen opgesteld, die gekozen zijn om houvast aan gebruikers te bieden. “We wilden de kennis verhogen, in algemene zin en in contracttaal,” stelt Van Helden. Zzp’ers kunnen gebruik maken van de lijst bij het onderhandelen over hun contracten. “Hier kunnen we allemaal op terugvallen bij het maken van prijs- en werkafspraken,” vult regisseur Arno Dierickx (deelnemer Ketentafel namens DDG) aan. De totstandkoming

van het Begrippenkader ging gepaard met verhitte discussies, maar nu is er sectorbrede consensus over de invulling ervan. De Ketentafel werkt inmiddels door aan versie 2.0 waarin een aantal extra begrippen worden toegevoegd, met name voor animatie. De actuele versie wordt dit najaar gepubliceerd.

### **Leidraad veilig en gezond werken AV-sector**

Het doel van de Leidraad is om de fysieke en psychosociale veiligheid te waarborgen bij het produceren van professionele audiovisuele producties. Er zijn door de Ketentafel 32 uitgangspunten geformuleerd, die door producenten in een veiligheidsplan en -beleid vertaald moeten worden, omdat iedere productie anders is. “Als zzp’er kan je je eigen werktijden bepalen, maar om een film te maken moeten werkzaamheden deels gecoördineerd en in samenwerking worden verricht,” licht Van Helden toe. “In de Leidraad zijn ook uitgangspunten met betrekking tot werk- en rusttijden opgenomen. We hebben geredeneerd vanuit de rusttijd die je nodig hebt om veilig te kunnen werken,” aldus voorzitter Boonekamp. Zo waarborgt de Leidraad dat er tien uur rusttijd is tussen twee werkdagen.

“Wat ik hoogst merkwaardig vond,” zegt de Vlaamse Dierickx, “is dat er geen discussie was over de pauze van dertig minuten. Die werd direct algemeen aanvaard. Dat zou in België en Frankrijk niet geaccepteerd worden.” Producenten zullen met de Leidraad rekening moeten houden, beter gaan nadenken over planningen en de haalbaarheid hiervan in acht nemen. Zoals Dierickx stelt, “we komen uit een tijd waar budgetten de dienst hebben uitgemaakt en willen toe naar



een nieuwe periode waarin veiligheid belangrijker gewaardeerd wordt.”

Versie 2.0 van de Leidraad is inmiddels bijna klaar. Waar in de eerste versie vooral op de draaiperiode wordt ingezoomd, omvat versie 2.0 alle fases in het productieproces, van ontwikkeling tot postproductie. Net als in versie 1.0 betreft het toepassingsbereik van de Leidraad specifiek die omstandigheden waarbij de aard van de werkzaamheden met zich meebrengt dat coördinatie en planning door de opdrachtgever vereist is en ook wordt uitgeoefend, om het resultaat van de gezamenlijke opdracht(en) door middel van onderlinge samenwerking te kunnen realiseren.

### **Opdracht Kompas en zzp-starttarieven**

Bij het maken van audiovisuele producties zijn veel professionals betrokken, ieder vanuit een eigen expertise. Het door de Ketentafel met behulp van adviesbureau Berenschot opgeleverde Opdracht Kompas voorziet in de behoefte aan een model voor referentiefuncties en daarbij passende zzp-starttarieven. Adviesbureau Berenschot maakte een benchmark op basis van de Cao Toneel en Dans en de Cao voor het Omroepersoneel. Het

gemiddelde bruto jaarsalaris exclusief toeslagen van de twee cao's is allereerst vertaald naar een basisuurtarief. Via een opslagfactor waarin op basis van de benchmark rekening wordt gehouden met kostenfactoren als sociale lasten en emolumenten, naast bijvoorbeeld niet-declarabele uren, zijn vervolgens de zzp-starttarieven berekend.

Het Opdracht Kompas en de daaraan gekoppelde zzp-starttarieven zijn belangrijke en noodzakelijke stappen richting fair practice en fair pay voor AV-professionals. Samen met de Leidraad veilig en gezond werken en het Begrippenkader vormen deze tools een gereedschapskist om de onderhandeling over werkafspraken en -overeenkomsten te professionaliseren. Dat is een cruciale ontwikkeling. Bovendien stelt OCW vanaf 2025 fair pay verplicht, wat betekent dat er aangesloten moet worden op bestaande collectieve afspraken binnen de sector, dan wel, indien dergelijke afspraken ontbreken (zoals in de film- en av-sector), op een (aanpalende) honoreringsrichtlijn. Met de praktijkinstrumenten die aan de Ketentafel zijn ontwikkeld is hiervoor de noodzakelijk basis gelegd.



## 7. Distributie van immersieve ervaringen

**In Nederland worden de prachtigste interactieve en immersieve producties gemaakt, maar de vertoning van deze producties zorgt voor grote uitdagingen voor makers, festivals, producenten en distributeurs. De nieuwe presentatiebijdrage, die gekoppeld is aan het Immerse\Interact programma van het Nederlands Filmfonds en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, heeft als doel uitkomst te bieden.**

Moderator Dymphie Braun geeft het woord aan de Projectmanager Selective Funding van het Nederlands Filmfonds, Absaline Hehakaya, die ons door de nieuwe presentatiebijdrage gidst. Het betreft een conceptversie van de regeling, dus we zijn de eersten die ervan horen. “Ik ben me er volledig van bewust dat deze nieuwe regeling niet alle problemen binnen de sector zal oplossen,” aldus Hehakaya. In de basis betreft het een extra bijdrage van €40.000 voor makers die zijn gefinancierd via het Immerse\Interact programma van het Filmfonds en het Stimuleringsfonds. Dit bedrag is bestemd voor de presentatie en vertoning van producties die sinds 1 januari een realiseringbijdrage hebben ontvangen in de regeling van Immerse\Interact.

“We hadden altijd €5.000 gereserveerd voor presentatie en vertoning, maar we zagen dat dat geld in de praktijk opging aan de productie,” aldus Hehakaya. “Die nieuwe regeling mag dus echt niet voor productie gebruikt worden.” Hehakaya stelt dat de definitieve contouren van de regeling zich begin oktober 2024 zullen aftekenen. Haar visie is dat de makers hun eigen werk, en navenant de vertoning daarvan, het beste kennen.

De makers zijn tenslotte ook vaak distributeur van het eigen werk. Dat is de reden dat er extra geld beschikbaar wordt gesteld voor de makers. “Verwacht je dat er in de toekomst nog meer beschikbaar komt voor makers die nu buiten de eerste regeling vallen?” vraagt Braun aan Hehakaya. “Verwacht ik dat, of hoop ik dat?” antwoordt laatstgenoemde. De mogelijkheden zijn nu gebonden aan de bestaande budgetten van het Filmfonds en het Stimuleringsfonds, maar Hehakaya hoopt dat deze kansen wel gaan ontstaan.

**"We kunnen er niet op wachten. Het is te belangrijk en jullie doen het internationaal te goed."**

Absaline Hehakaya

### **Soul Paint**

Na de presentatie van Hehakaya, nemen Niki Smit (Monobanda) en Zalán Szakács, twee makers met veel praktijkervaring in de distributie van hun digitale cultuurprojecten, plaats op het podium. Smit stond onlangs met zijn XR experience *Soul Paint* op South by Southwest (SXSW) waar hij de Special Jury Award won. “Soms raken we bij het communiceren van onze emoties aan de limiet van wat met taal mogelijk is, dat gegeven vormt de inspiratie voor dit project”, vertelt Smit. “Eigenlijk verraadt taal dat al. Denk aan kippenvel, stenen in je maag... Toch vergeten we vaak dat we emoties echt in ons hele lichaam voelen.”

*Soul Paint* is een remedie tegen de ontkoppeling van lichaam en emotie. De experience bevat een breed scala



aan interactieve effecten: eerst stap je uit je eigen lichaam om het te 'body mappen', dan keer je terug naar je eigen lichaam om je emoties zichtbaar te maken. Er wordt gedanst met het eigen lijf. En je kunt ook nog een snapshot naar de steeds grotere emotie-database uploaden. Dit alles wordt begeleid door de stem van de Amerikaanse acteur Rosario Dawson.

“Dit project begon met een aanvraag voor Immerse\Interact,” vertelt Smit. “Ook kregen we een bijdrage van Cinekid, zo konden we de pilot maken. We waren nog niet klaar met *Soul Paint* toen we voor SXSW werden geselecteerd. Alles is daar ongelooflijk duur, een scherm kost al zeventienhonderd euro per dag. Zonder fondsen hadden we het nooit voor elkaar gekregen.” Smit stelt dat VR een heel intern medium is, daarom is wervende externe communicatie onontbeerlijk voor een succesvol artistiek project. Een demo van *Soul Paint* is na afloop van de Conferentie in de Utrechtse Stadsschouwburg te ervaren.

### **Eigengrau Pavillion**

Vervolgens vertelt post-digitale kunstenaar en docent aan de HKU Zalán Szakács over zijn installatie *Eigengrau Pavillion*. Met de installatie wilde hij een hedendaags phantasmagoria maken, dat deelnemers een offline experience biedt waar geen schermen aan te pas komen. De kunstenaar maakt gebruik van licht, nevel, geur, geluid en beweging in een koepelvormige en opblaasbare ruimte. In het binnenste van die ruimte staat een lichtcirkel, waar het publiek, zo'n twintig personen per keer, op een rituele manier omheen zit.

“De eerste viewing was in Rotterdam,” herinnert Szakács zich. “Toen gingen alle rookmelders af en was men heel erg kwaad op mij.” Inmiddels heeft

Szakács dus een opblaasbare dome: de koepel is zes meter hoog en heeft een diameter van negen meter. Er is ook een ingangstunnel en een uitgangstunnel, om je ogen aan het donker en het licht te laten wennen. Szakács heeft alles in huis om de stolp in korte tijd op te bouwen: het past op europallets, geluidssystemen en hazers zijn in eigen beheer, en zijn studenten helpen graag mee met het productieteam.

Hoewel *Eigengrau Pavillion* dit jaar was geselecteerd voor NFF's Storyspace 2024 en voor de Gouden Kalf Competitie voor Beste Digitale Cultuurproductie, was het niet mogelijk om het werk te vertonen. In plaats daarvan was een registratie van het werk te zien.

Smit benadrukt dat de productie van een immersieve ervaring niet te vergelijken is met die van een film. Iedere keer als een immersief werk vertoond wordt, past een maker het werk aan gebaseerd op de ervaringen van het publiek. “De enige manier om geld vrij te spelen om werk van wereldformaat te maken, is met geld van het buitenland. Maar dan moet je op die festivals terecht komen. Als je die sprong niet maakt, dan valt je project dood.” Szakács voegt toe dat een regeling zoals Immerse\Interact kan bijdragen aan de erkenning van en het begrip voor immersieve ervaringen binnen Nederland.

Als Braun vervolgens het publiek de mogelijkheid geeft om te reageren, dan zijn de reacties op de nieuwe regeling enthousiast, maar ook kritisch. Er werden vragen gesteld over de restrictie dat alleen producties die tot stand waren gekomen binnen de Immerse\Interact regeling een bijdrage konden aanvragen. Daarnaast worden vertoningsinstellingen ook uitgesloten. Hehakaya geeft toe dat deze regeling



niet alle problemen in de sector oplost,  
maar dat het een begin is van waaruit  
we verder moeten werken.



NFF Conferentie: Distributie van immersieve ervaringen © Nederlands Film Festival / Jaime Korbe

## 8. Conclusie

In zijn welkomstwoord tijdens de plenaire opening sprak Ido Abram, Artistiek Directeur van het Nederlands Film Festival, over turbulente tijden en de behoefte aan filmische verhalen. In alle sessies die volgden, hoorden we de vertellers van die verhalen uit. Makers als Morgan Knibbe, Sébastien Onomo, Luna Maurer en Michael Middelkoop gaven blijk van grote sociaal-maatschappelijke betrokkenheid.

In *Alle vette sh\*t komt uit de regio* werd benadrukt dat er een zee aan talent in Nederland is wat gestimuleerd moet worden, ook buiten de Randstad. Het aanmoedigen van vernieuwend werk werd verder onderstreept in *Distributie van immersieve ervaringen*, waar de moeilijkheden, alsmede de mogelijkheden van het Immerse\Interact programma werden besproken.

Een overkoepelend thema van de dag betrof het creëren van een veilige en eerlijke sector. In de *Arbeidsmarkt* sessie werden concreet ontwikkelde handvatten gepresenteerd, voor professionals in een branche waar het lastig kan zijn om je grenzen te bewaken. Niet alleen het waarborgen van de veiligheid, maar ook de stappen die genomen kunnen worden om de werkomstandigheden van vrouwelijke acteurs te professionaliseren, werd bediscussieerd in *Op hakken gezet en klein gemaakt*.

In haar afsluiting tijdens de opening sprak moderator Aldith Hunkar een wens uit voor het publiek en de algehele av-sector. “Ik wens de hele sector veel wijsheid en geduld toe. Een beetje empathie, een beetje liefde, elkaar complimenteren, maar ook veel plezier, want het is een hele leuke sector. Dat je je rekeningen moeizaam betaald, daar wordt aan gewerkt.”



NFF Conferentie: Zonder wrijving geen glans © Nederlands Film Festival / Marcel Krijgsman

